

Naročnina: Za tuzemstvo z dostavo mesečno Din 6, četrtletno Din 18, polletno Din 36, leto Din 72; za inozemstvo Din 72 in poštšina posebej. — Oglasi po ceniku.

SOCIALIST

Izhaja vsak petek popoldne. Nefrankirana in nepodpisana pisma se ne sprejemajo.

73. P.n. Državna licejska knjiž. p. Ljubljana-Strossmayerjeva ul.1.

Glasilno Socialistične stranke Jugoslavije.

Štev. 53.

V Ljubljani, dne 18. decembra 1925.

II. Leto.

Pozdravljeni!

Politična stranka je najvišja organizatorična oblika skupine ljudi, ki imajo iste nazore. Pri svojem delovanju se stranka naslanja na svoj program, ki je odsev ne samo političnega, ampak tudi kulturnega, socialnega in gospodarskega naziranja in stremjenja strankinih pristašev. Zato se delovanje stranke razširja tudi na vse panoge društvenega življenja, ono združuje v sebi harmonično vse navedene elemente.

V tej činjenici obstoja tudi moč in važnost političnih strank, pa tudi privlačnost in borbenost njihovega programa, če odgovarja potrebam širokih mas. Zato vidimo, da zamorejo male stranke z odgovarjajočim programom v primeroma kratkem času postati močne in odločujoči faktorji v javnem življenju.

Mislimo, da nam o pravilnosti socialističnega svetovnega naziranja na tem mestu ni treba govoriti, posebno še, ker vsak delavec instinktivno čuti, da za njega ne more biti to prav in dobro, kar je za njegovega delodajalca dobro in prav. Zato pa se čudno sprašujemo, zakaj je kljub temu potrebna tako dolga pot, predno delavec tudi res najde svojo pot v stranko, ki edina odgovarja njegovemu interesu.

Vzrokov je več, vendar bo glavni ta, da zahteva spoznanje pravilnosti socialističnega programa izvestno mero samostojnosti v mišljenju. Samostojnost v mišljenju pa se pridobi le z izobrazbo. Samo prosvetljeno in izobrazeno delavstvo je možno pojmiti socialistični svetovni nazor. Izobrazbi pa bo le tisti delavec posvetil časa in truda, ki živi vsaj v znošnjivih materijelnih prilikah. Boj za zboljšanje delavskega socialnega položaja je torej že zato potreben, da odpre delavcu pot do višje kulture in izobrazbe, ki le more ustvariti armado socialističnega pokreta.

Notranja osvoboditev vsakega delavca od ideologije, kakor jo ustvarja kapitalistična družba in priznavanje k socialističnemu svetovnemu nazoru je sam po sebi revolucionarni akt, ker pomeni duševno zrušitev vsega, kar nam je meščanska družba v teku stoletij privzgojila, ker pomeni upor duha proti kapitalistični ureditvi človeške družbe.

Tako ima torej politična socialistična stranka dvojno nalogo: Vzbuhati v vsakem posameznem delavcu tisti puntarski duh, ki mu omogoči, da pretrga duševne vezi, ki ga vežejo na meščansko družbo in njeno ideologijo — to je prva naloga; druga pa je organizirati tako duševno osvobojenega delavca v celoto, ki mu edina omogoči, da zamore svoje nazore tudi uveljaviti in jih pripeljati do zmage.

Teh dveh svojih nalog ne smemo nikdar izgubiti z oči, kadar politično delamo, zavedati se moramo, da mora naša armada obstojati iz prepričanih borcev, ki jih drži skupaj močna organizacijska sila.

SSJ se je vedno teh dveh svojih nalog zavedala. Zato ni nikdar skušala z demagogijo navajati mase v svoj tabor, ker je vedela, da z demagogijo ne more ustvarjati v dušah delavcev socialističnega prepričanja, SSJ je — kakor vse socialistične stranke — vedno polagala važnost na to, da je tisti delavec, ki ga stranka sprejme v svoje vrste

tudi res prepričan socialist. Kdor ni socialist, pa pride kljub temu v naše vrste, je kakor suha veja na drevesu, prvi vihar ga odtrga in odnese v vrste naših sovražnikov...

V tem dejstvu tiči tudi vzrok, da smo v Jugoslaviji še danes majhna stranka, kljub temu, da je v državi dovolj proletarijata, ki bi mogel tvoriti ogromno socialistično armado. Toda socialni položaj tega delavstva, pa tudi njegova izobrazba sta — po krivdi kapitalistične družbe — tako žalostno — nizka, da v svoji ogromni večini ni mogel ustvariti v sebi onega revolucionarnega duha, ki ga usposablja za socialističnega vojaka. Imeli smo že v svojih vrstah na desetisoče delavcev, ki so sicer čutili, da je v naših vrstah tudi njihov prostor, toda s svojim razumom se niso priklopili do tega prepričanja in za to so odpadli. Demagogija pučistov, Radičevcev, klerikalcev, pa teror vlade, so jih zbegale in začasno odgnale od nas. Začasno samo — kajti njihova pot pelje nazaj k nam, če bomo vstrajno in požrtvovalno delali, izobraževali in organizirali.

Ni nas sram priznati, da nas je mala četa, ki edini držimo kvišku

bojni prapor razrednega boja in socialne revolucije. Ker vemo, da so naše misli prave in naša volja poštena, zato nas ni skrb za bodočnost. Kdor ve, da mora zmagati, temu ni treba z nestrpljenjem čakati na zmago!

Zavedamo se, da tvorimo kvas, iz katerega bo izrasla mogočna socialistična delavska stranka v državi. In tem prej bomo postali moč, čim požrtvovalnejše bo naše delo in čim bolj strnjene bodo naše vrste.

Disciplina je tisto čarobno sredstvo, ki vodi vojsko do zmage, zato morajo biti tudi naše vrste trdo sklenjene, disciplinirane. Ni moči na svetu, ki bi mogla streti zavedno in disciplinirano, če tudi majhno vojsko.

In vi, ki prihajate na naš pokrajinski kongres, vi ste avantgarda te vojske: naj bo v vas prepričanje in volja do zmage, naj bo v vas duh edinstva in sodružne discipline — potem bo zmaga vaša!

V to ime vas pozdravljamo, so drugi delegati: Naj živi SSJ, naj živi zmaga socializma, naj živi boljša bodočnost proletarijata v Jugoslaviji!

Pokrajinski zbor.

Taktika stranke.

Resolucija k strankini taktiki. — Referent s. Filip Uratnik.

Pokrajinski strankin kongres SSJ za Slovenijo stoji pred dejstvom, da je delavsko gibanje v Sloveniji številčno šibko, v kljub temu pa organizatorično do skrajnosti razcepljeno in desorganizirano.

Pokrajinski kongres ugotavlja, da je obsojeno delavsko gibanje v Sloveniji iz teh razlogov v vseh svojih panogah organizacijsko in družabno v nemoč.

Zato odobrava konferenca vsa stremjenja, ki gredo za vpostavitvijo organizacijskega edinstva onih delavskih organizacij, ki stoje na temelju razrednega boja in stanovske skupnosti.

Tako edinstvo bo po njenem mnenju samo na sebi močna privlačna sila za delavstvo, ki se izgublja danes po organizacijah, ki se ne grupirajo na zbiralnicah dela, razrednega boja in stanovske skupnosti, temveč po drugih načelih. Iz teh organizacij je delavstvo treba iztrgati, ker take organizacije ne morejo pokazati udarne sile pri reševanju vprašanj njegove gnotne eksistence in socialne povzdige, med tem ko jim je borba za nov družabni red docela onemogočena.

Konferenca je mnenja, da so razlike med reformističnimi in revolucionarnimi stremljenji v situacijah, ko more misliti proletarijat na revolucionarno prevzemanje oblasti, taktično ogromnega praktičnega pomena in delajo razkole v delavskem gibanju nujne in razumljive.

Samoupravna politika SSJ.

Osnovne misli iz referata s. dr. Celestina Jelenca.

I.

Samouprava ni izvorna socialistična ideja. Izhaja iz meščanskega gibanja zoper prejšnjo fevdalno absolutistično policijsko državo. Meščanstvo je v njej videlo bistven pogoj demokracije in državljanske svobode.

Koso se ustanovile socialistične stranke kot politične organizacije

Na drugi strani pa je mnenja, da so te razlike v stabilnih situacijah le teoretične razlike, med tem, ko se pri praktičnem delu obe krili delavskega gibanja medsebojno podpirate.

Iz vseh teh razlogov je razumljiv razkol marksističnega gibanja, razumljive in upravičene pa so tudi težnje po vpostavitvi njegove zopetne enotnosti, ki se pojavljajo najsilnejše tam, kjer je potreba po enotnosti največja in ki imajo svojo glavno oporo v praktično računajočih delavskih masah.

Konferenca pozdravlja napore strokovnih organizacij, ki so ustvarile na državnem strokovnem kongresu v Beogradu z dne 10. 11. in 12. okt. t. l. temelje za strokovno enotnost razrednega zavednega delavstva.

Konferenca vidi v tem prvo etapo za zopetno organizacijsko enotnost marksističnega delavstva.

Konferenca pooblašča novo pokrajinsko načelstvo SSJ, da vzdržuje v Centralnem delavskem svetu zvezo z nepolitičnimi, na razrednem temelju stoječimi strokovnimi, združnimi in kulturnimi organizacijami v svrhu skupne obrambe delavskih interesov, pri čemur ne izključuje možnosti, da se pritegnejo k skupnemu delu v Delavskem svetu tudi politične skupine, ki streme za vpostavitvijo organizacijskega edinstva vsega razrednega delavskega gibanja.

razredno-zavednega proletarijata, so prevzele v svoj aktualni politični program tudi zahtevo po samoupravi, ker so spoznale v njej važno sredstvo v boju zoper meščansko državo, dobro vzgojeno šolo za razširjenje razredne zavesti delavskega razreda, parlamentarno vzgojo svojih pristašev in ugodno priliko za vsaj delno izboljšanje delavskih življenjskih pogojev.

II.

Meščanstvo se je, ko se je dokopalo do državne oblasti, izneverilo zahtevi po samoupravi.

Danes vidimo, da meščanske stranke, ki so na vladi, samoupravo izigravajo in sabotirajo ter skušajo zatreti tudi one skromne samoupravne pravice, ki si jih je ljudstvo pridobilo tekom ustavnih bojev.

Razpuščajo občinske svete, postavljajo in vzdržujejo vladne komisarije in gerente, kvarijo volilne rede in zavlačujejo volitve v samoupravne korporacije.

Kadar pa so v opoziciji, pa profanirajo meščanske stranke samoupravo s tem, da jo zlorabljajo kot demagoško parolo.

V sedanji dobi zastopa iskreno edino socialistična stranka zahtevo, naj se država organizira na osnovi popolne samouprave v občini, okraju in pokrajini.

III.

Sedanja državna ustava in dosedaj izdani zakoni o samoupravah ne ustvarjajo podlage za resnično in popolno samoupravo.

Ustava preozko omejuje samoupravno področje. Izvzema zlasti cel kompleks javnih poslov, brez katerih ni resnične samouprave, namreč vsa takozvano krajevno policijo. Za volitve v samoupravna telesa ne jamči obče, enake, neposredne, tajne in proporcionalne volilne pravice.

Zakon o oblastni in srezki samoupravi je na umeten način razkosal državo na oblasti in okraje. Ni upošteval prirodnih socialno-ekonomskih enot, ki bi edine zamogle biti nosilke uspešne samouprave. Oblastim in okrajem ni zagotovil niti neizogibno potrebne finančne samostojnosti.

Tudi te itak zelo omejene samouprave so ostale samo na papirju in še do danes niso upostavile in to kljub že davno doteklemu zakonitemu roku, določenem v zakonu o oblastni in srezki samoupravi.

Vlada sama ne spoštuje svojih lastnih zakonov.

IV.

Obljubljene zakona v občinah in mestih še nimamo. Načrte teh občevajnih zakonov, ki se izdelujejo v ministertvu, vlada skriva.

Nevarnost je podana, da dobimo zakone, ki bodo v enako uniformo vtaknili vse občine, male in velike, kmetske in industrijsko-delavske, neglede na njihove socialne in gospodarske razlike, neenake potrebe in različne interese. Bati se je, da postanejo občine in mesta samo še navidez samoupravne.

V.

III: torej zahtevamo:

1. Tudi zgoraj omenjenim pridržati, da dosedanja zakonodaja ne tvori zadostne podlage za popolno samoupravo, zahtevamo, da se brez odloga izvrše volitve v oblastne in okrajne skupščine in da se upostavi oblastna in sreska samouprava.

2. V občinah naj se odstavijo gerenti in vladni komisariji, izvrše se naj volitve v občinske odbore. V bodoče se imajo spoštovati samoupravne pravice pravilno izvoljenih občinskih odborov.

3. Izpremeni naj se sedanji volilni red za avtonomna mesta in velike občine v slovenskem ozemlju in naj se zopet uvede volilni red z nepotvorjenim proporcem.

4. Načrti zakonov o občinah in o mestih naj se objavijo v svrhu javne diskusije.

Sicer pa zahtevamo, da ti zakoni zajamčijo občinam in mestom sledeče minimalne pravice:

a) Splošno, enako, tajno, neposredno in proporcionalno volilno pravico za oba spola. Vse volitve naj se vrše na dela prost dan.

b) Sklepanje o važnejših občinskih stvareh se vrši potom neposrednega glasovanja volilnih opravičencev v občinskem zboru.

c) Državno nadzorstvo naj se omeji na vprašanje zakonitosti občinskih sklepov. O pritožbi občine zoper odloke nadzorstvene oblasti naj odloča sodišče.

d) Župan je neodstavljen. V slučaju vstrajanja na očitni nezakonitosti ima nadzorstvena oblast edino pravico, da razpusti občinski odbor. Nove volitve se morajo vršiti v kratkem zakonito določenem roku, računanim od dne razpusta občinskega odbora. Za medčasne imenovani komisar sme vršiti samo one posle, ki so brez škode za občino neodložljivi.

e) Občini se prepuste zadostni finančni viri za izpolnjevanje njenih nalog. Dopušča se ji, da predpisuje določila k direktnim davkom po načelu diferenciacije in progresivnosti.

f) Država plača občinam odškodnino za opravljanje poslov občine uprave.

g) Različni predpisi o domovinstvu, ki veljajo sedaj v državi, naj se odpravijo. Vsakdo, ki se v občini nastani z dokazanim ali iz okolnosti razvidnim namenom, da bo tam stalno prebival, postane polnopraven član občine.

Glede zakona o mestih pa še posebej zahtevamo, da se mestom ne okr-

nejo dosedanje že pridobljene pravice in da zlasti tiste avtonomne mestne občine, ki so že dosedaj vršile posle občine uprave I. stopnje, to pravico še nadalje obdržijo. Država pa jim naj plača odškodnino za opravljanje teh poslov.

Če zahtevamo, da se navedene pravice občin in mest zajamčijo z zakonom, ne pozabljamo pri tem, da niti ustava niti zakon ne dajejo absolutnega jamstva za spoštovanje samouprave od strani vladajočih meščanskih strank. Najbolje jamstvo za spoštovanje samoupravnih pravic ostane slej ko prej politična moč zavednega proletarijata.

VI.

Pokrajinskemu načelstvu ter državnemu kongresu SSJ odnosno glavnemu odboru priporočamo:

1. da posveča vso pozornost samoupravnim zakonodajam in nje izvajanju, 2. da skrbi za času primerno izpolnitev sedanjega strankinega začasnega programa o samoupravnih edinicah;

3. da ustanovi poseben organ, ki bo vodil evidenco in dajal iniciativo v stvareh zadevajajočih samoupravo.

VII.

Vse strankine zastopnike v samoupravnih korporacijah pozivljamo da se pri delu v teh korporacijah ravna po začasnem strankinem programu o samoupravnih edinicah, ki naj ga pokrajinsko načelstvo izpopolnjenega — ponovno objavi.

pr. v Nem. Avstriji (»Der Sozialdemokrat«). Če se obligatorični list vpelje, bodo dobili strankini zaupniki takoj drug pomen, kakor ga imajo danes, ko predstavljajo samo inkasanta za strankine prispevke. Oni bodo tisti faktor, ki bo skrbel, da bodo dobili člani redno vsak mesec ali teden obligatorično čtivo in bodo pri tej priliki kasirali strankini davek. Stranka bo s tem dobila fundament, članstvo pa vsaj nekaj, kar ga bo v volji jačilo in v razredni

zavesti izpopolnjevalo. Vsled tega predlaga krajevna organizacija SSJ v Celju: Strankin pokrajinski kongres naj sklene:

1. Stranka naj izvede organizacijo v zgoraj označenem zmislu.

2. Vpelje se naj obligatorično strankino glasilo, ki se dostavlja članom po strankinih zaupnikih.

3. Prispevki se naj za to zvišajo od 2.50 na 4 Din mesečno.

Dnevni red zбора.

V nedeljo, dne 20. decembra 1925 se vrši

POKRAJINSKI ZBOR V CELJU v veliki dvorani »Uniona«.

Dnevni red:

1. Otvoritev kongresa, konstituiranje, volitev verifikacijskega odbora.

2. Volitev odbora za resolucije in ev. drugih odborov.

3. Poročilo načelstva, tajništva, uredništva in uprav strankinih glasil.

4. Poročilo nadzorstva.

5. Taktika stranke.

6. Samoupravna politika.

7. Agrarni program.

8. Socialne institucije.

9. Volitev pokrajinskega načelstva in nadzorstva.

10. Samostojni predlogi načelstva in krajevnih organizacij.

11. Slučajnosti.

Na predvečer zбора, to je 19. decembra 1925 ob 7. uri zvečer se vrši konferenca delegatov z razgovorom o vseh točkah dnevnega reda, popoldan ob 4. uri pa skupna seja načelstva in nadzorstva.

Pokrajinsko načelstvo SSJ za Slovenijo.

Ljubljansko vseučilišče — ogroženo?

Po prevratu smo dobili v Ljubljani vseučilišče, ki smo ga Slovenci že pod Avstrijo zahtevali, ker smo se zavedali, da moramo imeti svoje najvišje kulturno ognjišče in ker je z njim bila podana možnost, da se znanstveno življenje poglobi, naši dijaki pa, ki nimajo sredstev za študij izven domovine, šolajo doma. Kajti meščanska država je vsaka taka, da sinovom revnih starišev ne da sredstev za brezplačni študij.

Tako smo torej dobili vseučilišče v Ljubljani, ki izpolnjuje v danih razmerah svojo nalogo zadovoljivo. Da smo dobili z vseučiliščem tudi bogoslovno fakulteto je bila naklonitev, ki si je delavstvo ni želelo in je ni zahtevalo, kajti bogoslovje ne spada na univerzo.

V zadnjem času pa se množe glasovi, da se hoče ljubljansko univerzo odpraviti ali vsaj okrniti. Za premembo obstoječega stanja ni nobenih stvarnih razlogov: v danih razmerah bi tak korak pomenil ne le napad na kulturno institucijo, ampak našel tudi nepovoljni odmev na političnem polju.

Meščanske slovenske stranke so v namenu, da zatro v kali vsak načrt glede opustitve ali okinitve ljubljanske univerze, sklicale sestanek zastopnikov vseh slovenskih političnih strank, ki naj se posvetujejo o potrebnih korakih. Tudi naša stranka je prejela tako vabilo in se je vabilu tudi odzvala. Odzvali smo se vabilu za to, da pokažemo, da je tudi delavstvo interesirano na vprašanju univerze, čeprav imamo proti organizaciji univerz, kakor so, svoje načelne pomisleke in zahteve. V danem položaju pa smo mnenja, da je obstoj ljubljanske univerze potreben.

Na sestanku so naši zastopniki podali izjavo, kakor jo dobesedno prinašamo spodaj in so posebno naglašali, da se boje, da bodo razne politične stranke skušale to vprašanje izrabiti v svoje strankarske namene. Prisostvovali so nato sestanku do konca in vzeli naznanje, da so ostale stranke sklenile predložiti posebno resolucijo vladi, parlamentu, kralju ter v potrebi organizirati tudi akcijo občin za ohranitev univerze v Ljubljani, pri čemur so naši zastopniki izjavili, da bo naša stranka o tem sklepala, da-li se skupni akciji pridruži.

Strankino načelstvo se je potem na svoji seji bavilo s poročilom svojih zastopnikov o sklicanem sestanku in sklenilo, da stranka in njene organizacije predložene resolucije ne podpisujejo, ker resolucija po vsebini in ponižnem tonu ne od-

govarja gledanju stranke na predmetno vprašanje.

Stranka osvaja glede vprašanja ljubljanskega vseučilišča izjavo svojih zastopnikov na tozadavnem sestanku in bo — če se glasovi o okrnitvi vseučilišča potrdijo — sklopala o svojih nadaljnjih korakih za ohranitev univerze v Ljubljani.

Omenjena izjava stranke pa se glasi:

Izjava

zastopnikov Pokrajinske organizacije Socialistične stranke Jugoslavije za Slovenijo pri posvetovanju zastopnikov slovenskih političnih strank glede ljubljanskega vseučilišča.

Stališče socialistične stranke Jugoslavije v vprašanju ljubljanskega vseučilišča je še danes isto, kakor je bilo, ko je bil v začasnem narodnem predstavništvu v Beogradu v razpravi tozadavni zakonski načrt. Tačas je na 51. rednem sestanku dne 9. junija 1919 govornik socialističnega kluba takratni poslanec g. dr. D. Lončar izjavil: Zato izjavljamo, da bom glasoval za zakonski načrt, toda z načelno opazko o bogoslovnih fakultetah vobče, da namreč niso v pravi zvezi z moderno univerzo, ki nima konfesionalnega značaja. Niso v pravi zvezi ne zato, ker bi ne bilo tam znanstvenih disciplin ali priznanih znanstvenikov, marveč zato, ker spadajo znanstvene discipline glavno na modroslovno fakulteto, a drugo — ko teorija in praksa posameznih konfesij — pa v učilišče in vzgajališče dotične cerkve.

S to načelno omejitvijo zahteva tudi naša stranka nadaljni obstoj vseučilišča v Ljubljani. Naglašamo pa, da bi ob primernem zanimanju onih strank, ki imajo poslance v parlamentu in ki so bile v zadnjih letih celo udeležene na vladi, vprašanje obstoja ljubljanskega vseučilišča sploh ne smelo biti na dnevnem redu. Mnenja smo tudi, da leži vsa odgovornost za usodo ljubljanskega vseučilišča na ramenih navedenih strank, posebno onih, ki imajo tačasno svoje predstavnike v vladi.

Glede kake skupne akcije z ostalimi strankami v predmetnem vprašanju si pridržujemo proste roke in bomo o naših nadaljnjih korakih sklepali, ko zaznamo za način in obseg nameravane akcije.

Ali prodaja Vaš trgovec tudi priznane milo »Gazela«? Ako ne, tedaj zahtevajte, da ga takoj naroči. Milo »Gazela« ima dobre lastnosti tako, da je pranje z njim naravnost užitek.

Socialne ustanove in SSJ.

Resolucija referenta s. dr. Stanko Likarja.

1. SSJ protestira proti postopnemu in doslednemu odpravljanju in neupoštevanju z zakoni zajamčenih delavskih socialno-političnih pravic. Predvsem pa protestira, ker se ni v zakonitem roku izvedlo zavarovanje za starost in onemoglost, ki naj bi obvarovalo onemogle in ostarele delavce pred bodočim pomanjkanjem. Za takojšnjo izvedbo starostnega zavarovanja se izreka SSJ in temu vprašanju bo posvetila politična stranka vse svoje moči.

2. Vsled stalne, vedno še rastoče gospodarske krize vlada v državi težka in pogubna brezposelnost. Kljub temu pa državna uprava ne izvede zavarovanja za brezposelnost, marveč zadržuje celo v ta namen z davkom za borzo dela zbrana sredstva svojem namenu. SSJ zahteva, da se za borzo dela zbrana milijonska sredstva takoj uporabijo za podpiranje brezposelnih delavcev in njihovih družin, obenem pa ob prispevanju državne uprave izvede v okvirju splošnega zavarovanja zavarovanje za brezposelnost.

3. SSJ skrbno zasleduje kritično pasivno stanje bolniškega zavarovanja. Da se upostavi v bolniškem zavarovanju znosno ravnotežje med prejemki in izdatki in omogoči potrebno zbiranje rezervnih skladov, zahteva:

a) večinsko zastopstvo delavskega razreda v samoupravah;

b) decentralizacijo bolniškega in nezgodnega zavarovanja ob upostavitvi enotnega pokrajinskega nosilca zavarovanja;

c) delitev zavarovanih oseb po vidiku stalne in nestalne zaposlitve, oziroma po vidiku, če je zaslužek (mezda) v najemnem delu za zavarovanja predpogoji preživljanja;

d) da izpolni država zakonite plačilne dolžnosti v pogledu lečenja bolnikov z nalezljivo boleznijo;

4. SSJ odklanja vsako novelizacijo zakona o zavarovanju delavcev, ki bi krčila že pridobljene pravice v dejstvenem in samoupravnem pogledu.

5. SSJ zahteva, da se inšpekcijam dela s soodelovanjem delavskih organizacij omogoči zadostna kontrola nad obrati z ozirom na njihove higijenične in varnostne razmere. Predvsem pa, da vrši inšpekcija dela nadzorstvo nad zaposlitvijo vajencev in nedoletnih delavcev.

6. SSJ bo pri volitvah v delavsko zbornico z vsemi silami podpirala kandidatno listo razrednih strokovnih organizacij, ker se zaveda, da bo delavska zbornica odgovarjala svojem namenu le, če jo bodo vodili predstavniki razrednih strokovnih organizacij.

K strankini organizaciji.

Samostojni predlog krajevne organizacije v Celju glede izvedbe uspešne strankine organizacije.

Za uspešen razvoj politično organiziranega članstva je treba sistematičnega pionirskega delovanja vseh, ki so socialističnega prepričanja. To delo je treba organizirati od spodaj navzgor, in potom delavskih mas samih. Vsak človek je po svojem zmožen za socializem nekaj storiti. Eni so, ki znajo pisati lepe, podučljive in borbene članke, drugi imajo sposobnost vzgojevalnega in prepričevalnega govora na zborovanjih, tretji so zanesljivi in požrtvovalni blagajničarji, četrti izvrstni kolporterji socialističnih spisov in tiska, vsak član pa je lahko strankin zaupnik, samo treba je, da se mu dodeli takšno delo, ki ga on zmoro sigurno izvrševati. Stranko moramo organizirati v mestih po ulicah, po hišah in obratih, v trgih po hišah, isto tudi po vaseh in selih. To delo se mora razdeliti na posamezne strankine zaupnike, ki naj imajo nalogo, da obiščejo, vsak v svojem dodeljenem rajonu, vsaj enkrat vsak mesec v stranki orga-

nizirano članstvo, posebno prispevke ter članstvo poučujejo. Blagajničarji krajevnih organizacij morajo voditi evidenco vseh članov in skrbeti zato, da dobijo zaupniki vsakega na novo pristopivšega člana takoj v evidenco, če stanuje v njihovem rajonu, tako, da ga lahko prihodnji mesec zaupnik takoj obišče in se z njim seznanji. Če stranko na ta način organiziramo, bo organizacija oživela, začelo se bo število članstva dvigati in stranka bo imela vsako nadaljno leto zaznamovati prirastek na članih.

Stranka mora polagati večjo važnost na socialistično razredno izobrazbo. Mi zabeležujemo danes še mnogo članstva, ki je bolj instinktivno z nami nego po svojem razrednem prepričanju. Članstvo plačuje prispevke, pa v mnogih slučajih ne ve zakaj. Posebno težko je pri dobivanju novega članstva. Treba bo skrbeti, da bo dobivalo članstvo vsaj vsak mesec obligatorično čtivo, kakor ga dobivajo na

A. Lunačarski:

Naloga socialistične kulture.

Pri razpravljanju proletarske in socialistične kulture se mnogokrat zamenjujejo različni pojmi. Celo duhoviti ljudje so že trdili, da socialistična kultura pravzaprav ni v nobeni zvezi s proletarsko kulturo.

Vsaka misel, da se, četudi le delno uresniči socialistična kultura v kapitalistični družbi, je navaden oportunitizem na kulturnem polju.

Socialistična kultura more nastati le zaeno s popolnim preobratom gospodarstva na socialistično podlago. Potem pa si ne bo naredila proletarskega značaja, kajti socializem pomeni vendar odstranitev razredov, torej tudi proletariata; socialistična kultura more biti le splošno človeška. Za takimi vprašanji vidimo bolj težnjo po duhovitosti, kot pa odkrito željo, poseči v važni problem.

Proletarijat je nosilec socializma. Mora ga le polagoma uresničiti, kajti socializma ni mogoče udeležiti naenkrat. Socialistična revolucija se more izvršiti tudi v enem samem dnevu, vendar pa je delo dolgega časa, preobraziti kapitalistični red, ki je za socializem dozorel, v novo družabno obliko, ki jo hočemo. Velik nesmisel je zato misliti, da pričinja socialistično ustvarjanje proletariata šele po končani zmagi. Tudi po zmagi bo treba bojevati težke in naporene boje. Po zmagi obrzdi sicer proletarijat orožje državne oblasti v svojih rokah, vendar pa še dolgo ne bo mogel reči objektivni motrilec, če je proletarijat močnejši nasprotnik in če mu bo uspelo, da bo utrdil svojo zmago.

Naravno, da ustvarjamo socialistično kulturo le v majhnem obsegu, dokler je proletarijat izkoriščen, uporni razred; čisto drugače in v veliko širšem obsegu pa, kakor hitro izvaja diktaturo na deloma omahljivo; deloma povsem kontrarevolucionarno, le v preteklost gledajočo družbo; zopet na drugi način in v velikem razmahu, ko more vtakniti državo kot antikvitetu v arheološki muzej in opustiti eksistenco kot proletarijat.

Ko je živela Rusija še pod carskim mečem, sem prebil to resnico in se prepiral z gospodom Wotesowom o proletarski kulturi. On je hotel dokazati, da je proletarijat ne-

sposoben, da bi ustvaril v periodi političnega boja svojo kulturo. Trdil je, da pomeni kultura za proletarijat le dostop k znanstvenim problemom, dočim je proletarsko umetniško ustvarjanje le luksuz za delavski razred. Tega orožja proletarijat ne potrebuje in za ta razred tudi ni dosegljivo. Sicer je ustvarila buržuazija tako kulturo že v pripravljalni dobi svoje revolucije; nikdar pa ni bila buržuazija tako brezpravna kakor delavski razred.

Trenotno se kaže problem v čisto novi luči. Na eni strani proletarijat v kulturnem oziru se ni zrel. Nimamo še nobenih, ali pa le malo proletarskih ideologov. Nihče pa ne more povedati, če hoče biti čisto odkritosrčen, kaj je doslej ustvaril proletarijat v filozofiji in prirodnoznanstvu novega, radikalno važnega; vsa ta področja bo treba v bodočnosti brezpogojno spraviti v sklad z visokimi temelji proletarske sociologije in ekonomije, vendar pa se je proletarijat doslej na tem polju še malo uveljavljal. Kakšna bo proletarska umetnost? Za to imamo doslej le še zelo slabotne znake v posameznih večasih zelo nadarjenih prvencih, v tistih prvih slavcih proletarskega pesništva.

Proletarijat mora nadaljevati z delom pri ustvarjanju proletarske kulture, da oplodi z najširšim valom novih, določenih vrednot, ki nosijo proletarsko misel, vsepovsod vstrajajoči bodoči red zmagujočega socializma.

Socializem bo tem hitreje zašel v najbolj skrite družabne sile in bo tem preje zadušil meščansko blato in malomeščanski prah, čim bolj bo usmeril proletarski genij svoje moči v to smer.

Zaeno pa proletarijat ne more prezreti onih kulturnih središč, ki mu jih je zapustila preteklost; proletarijat mora izrabiti ogromni znanstveni in učni aparat, kakor sta ga imeli država in družba celo v Rusiji.

Da prešine vse polagoma s socialističnim duhom, to je naloga proletariata kot krmarja države. Brezpogojno mora izrabiti akademije, univerze, muzeje, laboratorije, šole, gledališča, koncerte, razstave itd.

bosta reševali ti stranki. In, še slabše za univerzo, če bo imela demokrate in klerikalce za svoje patrona in še Radića povrh za svojega rednika.

Ljubljanske radikale je pohrustal in raztolkel nacionalni blok. Sedaj jih limajo zopet v solidarnostno stranko, takoj pa je vzela Ivana Hribarja zima, mraz, nahod in prehlad.

Kaj pa klerikalci? Na kraljevo kronanje čakajo, pa v demagogiji se urijo. Kulovec in Kremžar po Bački in Banatu, Korošec po svoji Prekijki.

Za primero pa oglejmo, kako se razvija politični položaj v Nemški Avstriji. Krščanski socialisti so poizkusili z odpravo stanovanske zaščite. Nad 300 shodov v enem dnevu je bil odgovor. Krščanski socialisti so poizkusili znižati brezposelne podpore. Zastoj parlamentarnega dela je bil odgovor socialistov in podaljšanje brezposelnih podpor je bil uspeh socialistov.

Dokler jugoslovanski proletarijat ne bo našel orientacije v socializmu in razrednem boju, toliko časa bo politični, gospodarski položaj zanj vedno bolj slab in neugoden.

Proračun.

Kakor kaže, bo živela država od prihodnjega aprila dalje z rednim in uravnoteženim proračunom. To se pravi, da bo za celo leto izdelan proračun in za stroške tega leta proračunani dohodki.

Proračun dohodkov in izdatkov je vsakokrat tudi odraz in izraz mišljenja in naziranja vlade.

Kadikalno-radicevska vlada seveda proračuna ni delala tako, da bi upoštevala potrebe in zahteve delavskega razreda. Nasprotno. Tudi po uveljavljenem proračunu bo brezposelnost, tudi po uveljavljenem proračunu bodo nezadostne in neprimerne mezde upropaščale delavca in delavske družine.

Vsaj proračun niti zdaleka ne upošteva potreb delovnega ljudstva. Kdo pa more zahtevati od sedanje vlade, da bo s proračunom upostavila in oživila propadajoče, da skoro že propadlo in zamrlo gospodarsko življenje.

Zivimo v časih najstrašnejše brezposelnosti. Danes trpi delavstvo, ker ni delovnih prilik, ker ni zaslužne možnosti. Zato bi obširni stvarno utemeljeni in stvarno nujni investicijski državni program lahko znatno ublažil bedo in lakoto. Mesto investicijskega programa, ki naj bi poživil gospodarsko življenje, pa je izdelala vlada proračun, le, da bo prebila prihodnje leto, da bo preživela svojo nadstevilno vojsko in vzdržala situacijo do prihodnjega leta.

Pravijo, da je bila pri sestavljanju proračuna vodilna misel, kako varčevati in kako štediti. Prav je, dobro je, da se varčuje in štedi. Toda: enaki smo onemu gospodarju, ki štedi, ne popravi strehe, pa mu voda razdere streho in uniči še hišo povrh. Taka štedljivost je kvarna, je pogrešna in proračun, četudi številčno aktiven ne bo stabiliziral naše valute. Nasprotno. Takozvana štedljivost na nepravem kraju in nepravem mestu bo le pospešila našo popolno gospodarsko propast.

Tedenske novice.

Veseli in srečni

Božič 1925

želi vsem naročnikom, sotrudnikom in prijateljem socialističnega gibanja

Uredništvo in uprava »Socialista«.

Konkurz Sloge.

Nad Naprejevo Sloge je sodišče proglasilo konkurz in sicer za to, ker ni mogla izplačati neke hranilne vloge, ki jo je imel s. Varlec vloženo in ki znaša okrog 36.000 Din.

Zalostno je, da je Naprejevo gospodarstvo dovedlo tako daleč, vendar še bolj zalostno je, kako Naprej o tem konkurzu piše. Po stari navadi zavija dejstva in napada osebo s. Varleca, ki je svoj denar zahteval, pa tudi vse druge, ki imajo od Sloge kaj tirjati, celo advokate, ki ne delajo nič drugega, kakor to, kar morajo kot zastopniki svojih strank storiti.

Mi konkurza Sloge ne bomo vlačili po listu in bomo samo veseli, če se to poglavje Naprejevega gospodarstva konča s čim manjšo škodo za člane Sloge, posebno tiste, ki so baje podpisali jamstvene izjave za škodo. Povdarimo samo to, da kot stranka nimamo s konkurzom Sloge prav nič opraviti, to je stvar sodišča, Sloge ter njenih upnikov in dolžnikov. Zato tudi na vse tozadevne napade Napreja ne bomo odgovarjali.

Danes prinašamo v tej zadevi nek dopis iz Brezic in kratko izjavo s. Varleca, iz katere razvidijo naši čitatelji, kako je prišlo do konkurza Sloge. Š tem je za nas ta zadeva za enkrat končana. Ko pa bo konkurz Sloge končan, bomo o zadevi zopet spregovorili in na podlagi sodnih aktov povedali, kdo je kriv, da je prišlo do konkurza Sloge.

Naprejevcem.

Maloštevilna družbica okoli »Napreja« upravičuje svoje bolno in revno življenje z gnjusnimi klevetami in podtikanki, ki jih na kupe gromači zoper socialistično stranko. Bistvo razrednega boja vidijo ti ljudje v boju proti onim, ki so

Da, ko bi država štedila pri vseh nešteti neproduktivnih izdatkih, ki jih vse polno vsebuje tudi novi proračun, potem bi drugače izgledal proračun in ob letu bi lahko rekli: tudi proračun je vsaj deloma prispeval k oživljenju gospodarskega življenja in omiljenju splošne socialne bede. Tak proračun pa, ki gleda samo, kako bo vzdržal veliko vojsko, tak proračun pa je interesom delovnega ljudstva nasproten in ne vzbuja zaupanja v inozemstvu.

Na proračun, ki je izdelan pod vtisom vojnih priprav, ne bo dal nihče posojila; nihče kredita, kveč, da bo prezentiral državi račune še ne plačanih dolgov.

Za novi proračun si obetajo davčnega izenačenja. Kakšno bo to izenačenje? Moti se oni, ki misli, da pomeni davčno izenačenje tudi davčno olajšanje. Davke bodo morada izenačiti tako, da bodo za celo državo enaki, vendar pa tudi teh davkov ne bo zmoglo mti delavstvo niti pridobitni sloji. Proračun je izveden preko naših razmer in armada pa naše gospodarstvo ni v skladu. V tej neenakosti propadamo, teh bremen ne zmagujemo, in pod temi bremenami bomo podlegli, če bo še nadalje odločala buržuazija sama v naši državi.

Davek na ročno delo, indirektni davki na najpotrebnejša in najnujnejša živila, ti pa bodo kljub izenačenju davčnega sistema tudi v novem proračunskem letu izmoghavali delavce. Vrhu tega pa bo nezmanjšana brezposelnost davila vsak napredek. Uverjeni pa smo, da bo na tem propadlem gospodarstvu oživel razredni boj in da bo proletarijat tudi v naši državi našel pravo pot. Pot v socializem.

socialisti in zato še niso obupali nad usodo delavskega razreda v Jugoslaviji. Ker pa »Socialist« molči in pomilovalno prezira vse besne in strupene izbruhe »Naprejeve« klike, smatra »Naprej«, da nas je tega boja in teh svinjarij strah.

Naj ve grdi, obrekljivi in lažnivi »Naprej«: v našem delavskem gibanju je zato še toliko nerešenih nalob, da za prerekanje in besedenje, zmerjanje in psovanje primanjkuje časa.

Če pa danes kljub temu reagiramo na »Naprejeve« izpade, storimo zato, da »Napreju« ne bo zmanjkalo gradiva. Na lastnem gnoju se mora obesiti »Naprejeva« klika, to je naše prepričanje.

V zadnjem »Napreju« očitajo, da so socialisti prodali socialno zavarovanje buržuaziji itd. Taki očitki so seveda težki in hudi, grdi pa so, ker so neresnični in nimajo »Naprejevci« za to prav nobenih dokazov.

Pa dobro. Sedaj pa vprašamo: Zakaj pa ni »Naprej« tega takoj obelodanil, ko je zato zvedel? Pa še več: Leskovšek je član delavske zbornice. Vedno gobezdav in vedno lokav, zakaj pa ni Leskovšek o tem zahteval pojasnila pri delavski zbornici?

Tako je: Leskovšek je hodil — za dnevnic seveda — na seje delavske zbornice, tam bi moral stegniti svoj jezik, ki ga prazni in bistri možgani sicer dirigirajo. Zato je Leskovšek za vse prav tako odgovoren, kakor drugi. In odgovoren še bolj, ker on nekaj ve, česar drugi ne vedo.

Da pa bi postavil Leskovšek sebe na noge s tem, da mlati po drugih, proti temu pa bomo nastopili z vsemi pa prav z vsemi sredstvi. Era Leskovškijad je končala.

Socialistično delo.

V belgijskemu narodnemu obrambnemu svetu je bil sprejet predlog, da se skrajša vojaški rok na 10 in 12 mesecev. Predlog so stavili socialistični poslanci.

Glasbeni večer, ki ga priredi Delavska akademija v Ljubljani, se bo vršil v sredo, dne 23. decembra

Iz notranje politike.

Politični položaj.

Za kratek čas in za »Notfresen« razpravlja narodna skupščina o Lukiničevi aferi. In prihodnje dni bo narodna skupščina glasovala, če naj se bivši samostojno demokratiški minister Lukinič obtoži za to, ker je napravil Turn-Taxovi grofovski družini precejšnjo uslugo. Ta razprava o Lukiničevi krivdi in nekrivdi kaže, da jemlje parlament samemu sebi avtoriteto in ugled. Vsaj sloves poštenjastva bi moral narekovati parlamentu, da Lukiničovo afero razčisti in krivca brezpogojno izroči kazni. — V parlamentu sicer govoričijo, se nekateri sicer repenčijo, izid glasovanja pa je že danes znan in Lukinič ne bo prišel pred sodnika. Dostojanstvo parlamenta trpi in demokracija trpi.

Pašić je v postelji, njegovi poslanci in ministri pa se kregajo in prepirajo. Pa menda ni to Zerjavov fluid? Kakor hitro se je začel Zerjav zanimati za narodno radikalno stranko, pa tak polom. Pašić bo zopet enkrat brado pogladil, poslance pokaral in naprej bodo eksploatirali vsi skupaj državo in domovino.

Radić je imel v nedeljo shod v Mariboru. Za ta shod pa se je izuril in prosveti in prosvetni politiki je bil njegov govor namenjen. Meščanske stranke so koncentrirale vse sile za slovensko univerzo. Za kulturo in vedo se tepo samostojni demokrati in klerikalci. Rečemo le: slabo za kulturo in znanost, če jo

Cankarjeva proslava.

10. XII. 1918 — 10. XII. 1925.

Malokdo je tako ljubil svoj narod, kakor Ivan Cankar; malokdo je tako globoko čutil s trpečim in izstradanim ljudstvom, malokdo je tako neusmiljeno bičal njegove izstradance in izdajalce, kakor ta naš veliki pisatelj in pesnik. On je ljubil narod tako, kakor se ga ljubiti mora: z ljubeznijo do zavrženih in zapostavljenih, s sovraštvom in zaničevanjem do pohlepkih, oholih in prevzetnih.

Ivan Cankar, največji naš človek, je umrl pred sedmimi leti v Ljubljani, v 42. letu svojega plemenitega in dragocenega življenja. Rodil se je na Vrhniki leta 1876. kot sin siromašnih starišev. Ljubil je nad vse svojo mater — mučenico. Njej je postavil v svojih knjigah večni spomenik. Tako, kakor svojo mater, je ljubil le še trpeče in zaničevane. Tako, kakor svojo mater, je ljubil le še ubogo, zapuščeno deco.

Leta 1926 se bo praznovala petdesetletnica njegovega rojstva. Slo-

vensko delavstvo je ohranilo Ivanu Cankarju hvaležen spomin. Lep običaj, da smo doslej ob vsaki obletnici njegove smrti prirejali širom Slovenije predavanja ter čitali odlomke iz njegovih vedno lepših spisov, je v skromni, a zato morda najlepši in najprimernejši obliki, izpričal našo trajno ljubezen, naše najiskrenejše spoštovanje do tega našega velikega pesnika in glasnika. Njegovo ime in njegova dela niso več našemu ljudstvu nepoznana in nepojmljiva. Njegove misli in njegove tople besede spremljajo to ljudstvo na njegovi težki poti k cilju — kot vzpodbuda in blagoslov. Kako bodo pa naši delavci in naša kulturna društva proslavila njegovo petdesetletnico? Uverjeni smo, da iskreno in dostojno. Spomin na Ivana Cankarja je v naših srcih tako neprestano navzoč in živ, da bo naš izraz hvaležnosti in občudovanja ob tej petdesetletnici gotovo našel pravo, plemenito Ivana Cankarja vredno obliko.

Dolga in težka je bila pisateljska pot Ivana Cankarja. Od »Erotike«, prve njegove knjige, ki jo je takrat cerkvena oblast zaplenila, do »Podob iz sanj«, zadnje njegove, dovršeno lepe in globoke knjige, so se Cankarjeva umetniška dela množila in izpolnjevala od leta do leta. V njih je izraženo vse bogato, neizčrpno Cankarjevo notranje čustvo, vsa bajna lepota njegove duše, vsa usmerjenost njegove fantazije. Da ni legel v prerani grob, ustvaril bi bil še marsikatero večno lepoto in večno živo delo.

Cankar je glasnik in poet onih, ki hodijo za križem; glasnik in poet ponižanih in razžaljenih, obupanih in izstradanih, bičanih in preganjanih. Rad je opisoval tihe procesije trpečih in plemenitih, ki romajo za solncem in zvezdami v novo, obljubljeni deželo, kjer ni ne zavisti, ne žalosti in ne prokletstva, kakor v snu tavajo ti od življenja izbičani in razočarani velikemu cilju nasproti, ki se že zdi tako blizu, da ga oči že prav razločno vidijo — pa je vendar tako daleč, za gorami in za zvezdami. Rad je tudi Cankar pisal o najdražjih in najnesrečnejših: o ubogi in zapuščeni deci. Berite njegovo povest »Jure« v knjigi »Za križem«, njegovega »Ministranta«, pa berite »Grešnika Lenarta« in usodo Francke v knjigi »Na klancu«. Tako more pisati le, kdor

je sam ohranil čisto, svetlo, toplo otroško dušo. Tako more pisati le, kdor je videl v dušah malih, kdor je z njimi živel in trpel. Pa je Cankar tudi vedel, da brez boja in upora ni rešitve, ni sreče, ni zmage. Močna in široka roka kovača Kalandre bo izoblikovala nov svet! Berite Cankarja vse do »Podob iz sanj«, vse do poslednjih strani te njegove poslednje knjige: do poglavja o »Veliki nedelji«, ki pride za »Velikim petkom!« — Do velike odrešitve, ki pride za velikim trpljenjem.

Glasnik trpečega ljudstva in pesnik njegove bodočnosti je bil naš Ivan Cankar, naš največji umetnik in človek. Zato se klanjamo njegovemu spominu in njegovemu delu.

Cankarjeva proslava v Ljubljani.

Delavska akademija je posvetila zadnji četrtek proslavi sedme obletnice Cankarjeve smrti. Dvorana Mestnega doma je bila nabito polna. Razpoloženje svečano. Sodr. dr. Tuma je v plastičnih obrisih orisal veličino Cankarjevega dela in življenja, ves ogromni pomen tega našega največjega umetnika za duševni razvoj in borbo slovenskega naroda. Njegovim izbranim besedam, ki jih je občinstvo sprejelo s toplim, dolgotrajnim ploskanjem, je sledila zelo izbrana in srečno podana deklamacija iz njegovih najznačilnejših

spisov. Deklamirala sta sodruga Bitežnik in Krefc — z lepim zanosom in globokim čuvstvom. Ves večer je potekel v svečanostnem razpoloženju; ljubljansko delavstvo je izrazilo svojo hvaležnost in občudovanje svojemu velikemu, nepozabnemu poetu in glasniku na najdostojnejši način: z udano poglobitvijo v njegova dela, v njegovo misel, v njegovo večno lepo in živo umetnost. Magična melodija njegovega toplega stila, je vnela in dvignila dušo poslušalcev.

Lidino mi smo se zopet spomnili obletnice smrti največjega Slovenca, največjega našega človeka. Buržuazija naša, ves narodni patriotski svet, naše takozvano izobraženstvo in druga licemerska zalega je tudi letos izostala. Cankar je naš in prav je, da se ga predvsem mi, in samo mi, spomnimo.

Na Cankarjevem grobu.

Po akademiji v Mestnem domu, je hotelo naše delavstvo, brez razlike, proslaviti Cankarjevo obletnico tudi na njegovem grobu. V nedeljo, ob 3. pop., so se zbrali na pokopališču pri Sv. Križu naši somišljeniki skupno s pevskim zborom »Ivan Cankar« ter položili na Cankarjev grob zelen venec. Pevsko društvo »Cankar« je nato lepo zapelo razčuvstvovano pesem, nakar je govoril sodr. Golouh, proslavljajoč Ivana Cankarja in njegova dva mlajša tovariša, Murna in Keteja, ki počivata skupno s svojim velikim nestorjem v Skupnem večnem grobu. Cankar je velik kot poet in glasnik trpečih in upajočih, velik kot pesnik vseh hlapcev Jernejev, vseh izbičanih in zapostavljenih, vse zapuščene dece, vseh mučeniških mater — kot genij suznjevega in omalovaževanega naroda, ki se vendar dviga, kot oznanjevalec neizbežnih, svet očiščujočih in odrešujočih uporov. Besede sodr. Golouha so našle globoki odmev v dušah navzočih, ki so se glasno pridružili klicu: »Slava Ivanu Cankarju!« Govoril je nadalje sodr. Marzelj v imenu akademične mladine, poudarjajoč veličino trenutka in pomen Cankarjeve umetnosti in življenjske filozofije, ki izžareva iz vseh njegovih spisov. Tudi njegove besede so segle navzočim v srce. Pevsko društvo »Ivan Cankar« je nato zopet ubrano zapelo dve pesmi — žalostinki — nakar so se navzoči mirno razšli.

Tako, čeprav priprosto in skromno, pa vendar iskreno, je proslavilo letos naše ljudstvo svojega genija.

Prireditev na Jesenicah.

Ena najlepših proslav Cankarjeve sedemletnice je bila ona na Jesenicah. V lepo okrašeni dvorani Delavskega doma je priredila tam-

kajšnja »Svoboda« dne 11. t. m. ob 19. uri lep večer s predavanjem o Cankarju in recitacijami iz njegovih del. Večer je otvoril s. Lagoja, nakar je recitiral s. Strazišcar odlomek iz knjige »Za križem«. Nato je predaval s. Kočevar o Cankarju, velikem glasniku delavstva in novih generacij, ki naj nadomeste trilo buržuazijo, ki jo je ravno Cankar tako globoko preziral.

Predavatelj je prebral tudi odlomek iz »Hlapca Jerneja«. Recitirali so se sodrugi in sodružice Vovkova, Otrinova, Jamar in Straus. Spored je zaključila spretno aranzirana ziva slika, ki je predstavljala kmečko in industrijsko delavstvo s Cankarjem v sredi. Poleg sporeda je izvrsten tamburški zbor ves čas lepo sviral številne komade. S tem večerom je »Svoboda« dokazala, da prosvetno gibanje na Jesenicah še ni zamrlo in nikdar ne bo.

Predavanje v Celju.

Delavska akademija je priredila dne 6. t. m. ob 11. uri pri Jugoslovani v Gaberju lepo uspelo predavanje o Cankarju ob priliki sedemletnice njegove smrti. Predaval je s. Kočevar. V svojem predavanju je očrtal Cankarja kot velikega boreca proti gnilobi in frazerstvu slovenskega meščanstva ter kot besednika najizrazitih — ponižanih in razžaljenih proletarcev ter naglasil, da je Cankar izključna last le proletarijata. S. predavatelj je prebral tudi nekaj lepih odlomkov iz Cankarjevih del.

Predavanje v Trbovljah.

Trboveljski rudarji so napolnili v petek, dne 11. decembra veliko dvorano Delavskega doma. Točno ob 4. uri popoldne je pričel predavati s. Rudolf Golouh o Ivanu Cankarju kot glasniku vseh zavrženih in zapuščenih proletarcev. Tudi ta proslava je pričala, da delavstvo razume veličino Cankarjeve besede, da se ga spominja kot svojega vodnika in glasnika.

Na Vrhniki.

Tudi mi smo, sicer skromno, proslavili v nedeljo dne 13. t. m. v gostilni »pri Jurci« sedemletnico smrti Iv. Cankarja. Delavska akademija nam je poslala predavatelja, ki je na kratko orisal Cankarjevo umetniško delo, zlasti pa pomen njegovega »Hlapca Jerneja« za slovenski kakor svetovni proletarijat. Vsled starih ovir in pa naglice, s katero se je sestanek pripravil, je bila udeležba majhna, vendar boljša kakor pri prejšnjih sestankih. Treba bo precej vztrajnega in skupnega dela vseh, da dvignemo našo »Svobodo« iz mrtvila in mereda. Sodrugi, zato na delo!

Za Božič.

V božičnih dneh, mrzlih večerih poslušajo otročiči pravljice o zlatih gradovih, povestice mamic o junaških vitezh, pa tudi odraslim ljudem prija take dni razmišljanja in razglabljanja o lepih dneh in lepših časih.

Pa naj za Božič razmišljajo in prebirajo ti dve kratki zgodbi:

Rudar je imel ženo, pa revica je umrla na porodu, zapustila pa rudarju novorojenčka, nebogljjenčka. Z ljubeznijo se je oklenil rudar svojega otročiča in po težkem delu je posvetil ubogi rudar ves svoj prosti čas negi in ljubezni za svoje dete.

Pa zadela je rudarja v jami nesreča, plaz je zasul rudarja in vzel otroku očeta. Očeta so pokopali, otrok ne bo poznal očeta, ne bo poznal matere, sam je ostal uboga sirota. Sorodnikov ni imel otročiček, pa kdo bi se tudi brigal za malega nebogljjenčka.

Otroku so priznali otroško rento, nakazali petdeset dinarjev mesečno, s tem pa so izpolnili napram zapuščeni siroti vse dolžnosti in vse obveznosti.

Še to so napravili. Otroka so odpravili v domovinsko občino, češ, ta naj sedaj skrbi za dete. Dete ni hotelo umreti, prezdravo je bilo...

Domovinska občina je napravila z otrokom kratek proces: na javni licitaciji so prodali otroka najvišjemu ponudniku...

Bolje, lepše pa se godi veletrgovčevemu psetu. Vinski veletrgovec ima mladega psa. Ne mara močnika, ne mara kruha, le z mesom ga hrani. Pa tudi za psetovo izobrazbo skrbi. Zato ga je oddal v šolo pasjemu dreserju in 600 dinarjev plačuje na mesec za svojega psa. Ta veletrgovec zalaga gostilne z vinom, delavci so njegovi zvesti in dobri odjemalci. Zakaj bi zato ne privoščil veletrgovec tudi svojemu kužetu lepega življenja in zakaj bi se mu ne godilo boljše kot siroti.

Z vseh prižnic bodo oznanjali, da se je Krist rodil, ki bo prinesel svetu srečo in mir. V resnici pa divja vojna in človeštvo ječi pod pritiskom kapitalizma; brezmejna beda, brezposelnost, skrb in pomanjkanje, lakota in beda je usoda milijonov ljudi.

Toda: dobro stran ima ta beda. Ljudstvo bo spoznalo, da se vara, da se izkorišča in spoznalo bo, da so hlapci kapitalizma oni, ki pridičujejo revnim evangelij miru in sreče, blagoslovljajo pa orožje vladajočih.